

RAZISKOVALNO DELO FAKULTETE ZA VARNOSTNE VEDE UNIVERZE V MARIBORU V ZADNJIH PETDESETIH LETIH (1973–2023)

GORAZD MEŠKO

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
gorazd.mesko@um.si

Povzetek Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru v letu 2023 praznuje 50. obletnico svojega obstoja. Raziskovalna dejavnost je poleg pedagoške dejavnosti ključna za razvoj fakultete. V prispevku avtor predstavlja razvoj raziskovalnega dela na Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru in njenih predhodnicah (Fakulteti za policijsko-varnostne vede, Visoki in Višji šoli za notranje zadeve ter oddelku Višje upravne šole Univerze v Ljubljani). Raziskovalna dejavnost je predstavljena v treh obdobjih – prvem obdobju do leta 1992, drugem obdobju po letu 1992, ko je bila ustanovljena raziskovalna enota, in tretjem obdobju po letu 2004, ko je fakulteta ustanovila Inštitut za varstvoslovje. Predstavljeni so tudi ključni raziskovalni projekti. V sklepnem delu so predstavljeni projekti, ki potekajo na katedrah (policijska dejavnost, varnostne vede, kriminologija, kriminalistika, informacijska varnost, pravo, družboslovje, humanistika in metodologija). Ti projekti pomenijo naravnost fakultete na raziskovalnih področjih v sedanjem času in usmeritve za prihodnost.

Ključne besede:

Fakulteta za varnostne vede, Inštitut za varstvoslovje, jubilej, 50 let, raziskovanje, razvoj

RESEARCH AT THE FACULTY OF CRIMINAL JUSTICE AND SECURITY, UNIVERSITY OF MARIBOR (1973–2023)

GORAZD MEŠKO

University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Ljubljana, Slovenia
gorazd.mesko@um.si

Abstract The Faculty of Criminal Justice and Security of the University of Maribor is celebrating its 50th anniversary in 2023. In addition to teaching, research activity is key to the development of the faculty. In the paper, the author presents the development of research work at the Faculty of Criminal Justice and Security of the University of Maribor and its predecessors (Faculty of police-security studies, Higher school of Internal Affairs, the Department of Higher School of Administration, University of Ljubljana). The research activities are presented in three periods – the first period up to 1992, the second period after 1992 when the research unit was founded, and the third period after 2004, when the faculty established the Institute of Criminal Justice and Security. Key research projects and achievements of researchers are presented. The concluding section of the paper presents the projects that presently take place in the departments of the Faculty of Criminal Justice and Security (policing, security, criminology, criminal investigation, information security, law, and general social sciences, humanities and research methodology). These represent the prevailing orientation in research of the faculty in research areas at the present time and directions for the future.

Keywords:

Faculty of Criminal
Justice and
Security,
Institute of
Criminal Justice
and Security,
jubilee,
50 years,
research,
development

1 Uvod

V letu 2023 Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru (UM FVV) praznuje 50. obletnico. Leta 1973 je bila ustanovljena kot oddelek Višje upravne šole ljubljanske univerze, kasneje se je preimenovala v Višjo in Visoko šolo za notranje zadeve ter Fakulteto za policijsko-varnostne vede. Svoje zadnje ime, tj. Fakulteta za varnostne vede, je dobila leta 2006. Petdeset let razvoja akademske institucije, ki je bila nekoč temelj izobraževanja za vodstveni kader Ministrstva za notranje zadeve in Policije, se povezuje tudi z razvojem raziskovalnega dela ter s t. i. znanjem podprtih družbenonadzorstvenih dejavnosti. Kopičenje lastnega znanja je v različnih obdobjih potekalo z različno intenziteto in na različne načine. Na začetku s podiplomskim študijem zaposlenih, kasneje pa z raziskovalci, ki niso prispevali le k razvoju fakultete, temveč tudi širše na področju kriminologije in varnostnih ved. Pričujoče pisanje je plod pregleda raziskav in objav zaposlenih na fakulteti in njenih predhodnicah skozi perspektivo raziskovalca, ki je ob njeni 50. obletnici na fakulteti zaposlen trideset let. Zavedam se dejstva, da imajo »vsake oči svojega malarja« oz. da je lepota nekoga ali nečesa skrita v očeh opazovalca in da ljudje vidijo razvoj na različni način. Pričujoče pisanje predstavlja pomemben del raziskovanja, ki je bilo opravljeno na petdeset let dolgem popotovanju od višje kadrovske šole do akademske institucije. Če sem kakšno pomembno perspektivo spregledal ali pa jo pozabil vključiti, se že vnaprej opravičujem, saj sem želel predstaviti najpomembnejše raziskovalne dosežke z razvojnega vidika in povezanosti razvoja temeljnih področij fakultete. Vsekakor si predstavitev razvoja fakultete zasluži podroben pregled vseh dejavnosti in vloge ključnih akterjev v njenem razvoju v posebni publikaciji. Pravzaprav sta načrtovani dve brošura o razvoju fakultete ter znanstvena monografija o vsebinskem razvoju kateder na fakulteti. Vse posodobitve na področju raziskovalnega dela, ki morebiti niso vključene v pričujoče pisanje, so na voljo na spletni strani fakultete, na podstrani o raziskovalni dejavnosti Inštituta za varstvoslovje (Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru [UM FVV], n. d. a.)

Raziskovalno delo je poleg izobraževalne dejavnosti temelj razvoja fakultete, v katerem se ustvarja lastno znanje in z novimi spoznanji ter odličnimi prispevki prispeva k svetovni znanosti. Gre tudi za povezovanje raziskovalcev, spoznavanje in delitev znanja, raziskovanja in prakse ter razvoja družbe kot celote. Ne nazadnje raziskovanje praksi varovanja na vseh ravneh in družbenega nadzorovanja prispeva

k poglobljenim razpravam o temeljnih družbenih vprašanjih, kot so vladavina prava, človekove pravice in spoštovanje dostojanstva ljudi, ter raziskovalnega dela, ki temelji na visoki stopnji profesionalnosti in znanstvenoraziskovalne etike. Raziskovalno delo in teme so od samega začetka povezani s prioritetami mednarodnih in evropskih organizacij in institucij, kot so Združeni narodi, Svet Evrope, Policijska akademija Evropske unije – CEPOL idr. V zadnjih dvajsetih letih se je sodelovanje s temi institucijami intenziviralo, saj so naši raziskovalci pomembno sodelovali pri razvoju na kriminološkem (kriminalitetna statistika, preučevanje specifičnih oblik kriminalitete in preprečevanje kriminalitete), viktimološkem (pravice in zaščita žrtev kaznivih dejanj ter strah pred kriminaliteto) in penološkem (pravice obsojencev in izvrševanje kazenskih sankcij), pa tudi na področju policijske dejavnosti v demokratični družbi (predvsem z vidika legitimnosti, policijskega dela v skupnosti in čezmejnega policijskega in tožilskega sodelovanja).

Razvoj raziskovalnega dela pomeni oboje – sodelovanje in tekmovanje z najboljšimi, saj kljub akademski svobodi zaposlenih na univerzi vlada med raziskovalci tekmovalnost v prizadevanjih za raziskovalne projekte, objave v odličnih publikacijah, kjer se potegujejo za vse večji vpliv s citati drugih raziskovalcev, vplivom v praksi in skupnostih z dejavnostmi, ki so plod njihovega raziskovalnega dela, razprav in prenosa znanja na vse ravni delovanja. Gre za iskričnost duha, zvedavost, veščine raziskovanja, ogromno znanja in sposobnost komuniciranja z različnimi javnostmi kot tudi kritične razprave in refleksije, skladne s humanističnimi vrednotami. Tudi etika znanstvenega raziskovanja je izjemnega pomena, saj znanost brez vrednot ni znanost v pravem pomenu besede.

UM FVV je v svojem petdesetletnem razvoju naredila ogromne razvojne korake od usmerjenosti v prakso z aplikativnimi in manjšimi projekti, razvojnimi raziskavami, ki so popeljale varstvoslovje in raziskovalna dela sodelavcev fakultete na svetovni zemljevid znanosti. Priznanje kolegov, vrhunskih raziskovalcev in predstavnikov kontinentalnih in mednarodnih znanstvenih združenj pričajo o uspešnem delu na področju testiranja teorij in odkrivanja novih področij ter odličnih prispevkov k mednarodni raziskovalni skupnosti. To je nemogoče doseči brez odličnega sodelovanja s prakso. Če povzamemo besede enega izmed najvplivnejših vodij kriminoloških združenj na svetu, ki je že pred desetimi leti dejal, da se je UM FVV z Inštitutom za varstvoslovje, doktorskim študijem in objavami v vrhunskih mednarodnih publikacijah trdno zarisala na svetovni zemljevid študij s področja

kazenskega pravosodja, kriminologije in varnostnih ved. To je znak, da je naša institucija vidna v družbi globalnih raziskovalcev s področja kriminologije, kazenskega pravosodja in varnosti – od javne do informacijske, ne le v ožjem slovenskem ali regijskem prostoru, temveč tudi globalno. Intenziven razvoj raziskovalnega dela se je začel v sredini devetdesetih let z internacionalizacijo prizadevanj na raziskovalnem področju, še posebej pa se je okrepil po pridružitvi Univerzi v Mariboru z novimi raziskavami, ki so jih financirali Agencija za raziskovanje Republike Slovenije (ARRS), Evropska komisija in drugi financerji, ter doktorski študenti in mladimi raziskovalci, ki so po zaključku doktorskega študija ostali na UM FVV kot pedagogi in raziskovalci.

2 Prvo obdobje – od ustanovitve do leta 1992

Od leta 1973, ko je bil ustanovljen Oddelek za notranje zadeve pri Višji Upravni šoli Univerze v Ljubljani, so sodelavci opravljali različne oblike raziskovalnega dela, v večini primerov v okviru podiplomskega študija. Zavedanje, da je raziskovalna dejavnost temeljna potreba za polnokrvnost akademske institucije, se je porodilo že zelo zgodaj. Zaradi narave višje šole, ki je bila usmerjena predvsem v prakso, se je raziskovalna dejavnost razvijala počasneje, kot je bilo to načrtovano. Kljub temu je tedanji dekan Peter Jeglič (1981–1986) (Jeglič, 1993; Vršec, 1993) že v osemdesetih letih zapisal, da je bila ustanovitev raziskovalne enote (centra, inštituta) naslednji cilj Višje šole za notranje zadeve (VŠNZ), ki so ga hoteli uresničiti v prepričanju, da je to eden temeljnih pogojev za nadaljnji razvoj visokošolskega izobraževanja ter za razvoj raziskovalnega sistema s področja varnosti in notranjih zadev. Zagotavljala naj bi interdisciplinarnost in multidisciplinarnost ter bila povezana z dejavnostmi na področju družbenega nadzorstva. V tem kontekstu so tudi pripravili idejno zasnovo znanstvenoraziskovalnega dela šole, pri čemer je imel vodilno vlogo Peter Jeglič. Formalna ustanovitev raziskovalne enote se je zavlekla zaradi dokaj nasprotujočih si pogledov glede potrebe po raziskovalnem delu na šoli, zato je prišlo do uresničitve te zamisli šele leta pozneje, in sicer leta 1992, ko je prvi vodja raziskovalne dejavnosti postal Peter Umek. Omeniti je treba, da so kljub razvojni stopnji višje šole, ki pred letom 1992 še ni imela raziskovalne enote, v pedagoškem procesu sodelovali kolegi s Fakultete za družbene vede, Pravne fakultete in drugih fakultet Univerze v Ljubljani, ki so imeli že tedaj zajeten opus raziskovalnega dela in so ga delili s študenti in zaposlenimi na VŠNZ. Razen Fakultete za družbene vede ni bilo sodelovanja v zgodnjem raziskovalnem delu VŠNZ. Zaposleni so sodelovali v razvojnih projektih

na področju izobraževanja kadrov s področja notranjih zadev in varnosti ter družbene samozaščite na ravni tedanje Jugoslavije. Nekaj tem se je obdržalo kot raziskovalna tematika tudi do sedanjega časa, predvsem s področja varnosti v lokalnih skupnostih.

3 Drugo obdobje – po ustanovitvi raziskovalne enote 1992–2003

Po letu 1992, ko je bila ustanovljena raziskovalna enota VŠNZ, je Izobraževalni center Organov za notranje zadeve skupaj z vodstvom VŠNZ načrtoval razvoj kadrov za prihodnost, in sicer mlajših kolegov in kolegic, ki so se vpisali na podiplomske študije različnih družboslovnih in humanističnih smeri in so bili načrtovani za jedro institucije v prihodnosti. Študij na tedanjih znanstvenih magisterijih in kasneje na doktorskem študiju je počasi spremenil podobo kadra visoke šole in kasneje fakultete. V devetdesetih letih so se vrstili prvi doktorati zaposlenih, ki so začeli na šoli delati kot diplomanti in magistri. Vsi ti doktorati so bili tudi raziskovalna dela, ki so kasneje služila kot izhodišča za raziskovanje področij, ki smo jih razvijali na kasnejši fakulteti. Kadrovska zasedba je še vedno temeljila na zaposlenih Ministrstva za notranje zadeve, ki so iz prakse prišli na VŠNZ z ambicijo ustvariti si akademsko kariero in sodelovati pri razvoju višje in kasneje visoke šole v fakulteto. Profesorji Fakultete za družbene vede in Pravne fakultete Univerze v Ljubljani so bili med vodilnimi mentorji na doktorskem študiju zaposlenih. Med njimi je imel zelo pomembno vlogo Janez Pečar, tedaj predavatelj kriminologije na VŠNZ in dolgoletni direktor Inštituta za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani. Profesor Pečar je imel pomembno vlogo pri razvoju kriminološkega raziskovanja na VŠNZ in kasneje na UM FVV, saj je spodbujal izpopolnjevanje na najboljših kriminoloških raziskovalnih inštitutih v Evropi (Cambridge in Oxford).

Trije mlajši člani kolektiva (Dobovšek, 1997; Krunić, 1997; Meško, 1997) so nadgradili svoje magistrske naloge in jih objavili kot znanstvene monografije, kar je bila kasneje bolj izjema kot pravilo tudi po zaključenih doktoratih (npr. Bučar Ručman, 2014), je pa na osnovi doktorskih nalog nastalo nekaj učbenikov (npr. Dvoršek, 2001).

Od leta 1991 do 2003, ko smo se pridružili Univerzi v Mariboru, so doktorirali številni sodelavci naše »majhne šole« (le po številu zaposlenih), eden celo dvakrat in si pridobili najvišjo akademsko izobrazbo (Milan Pagon, 1990¹ in 1994; Andrej Anžič, 1995; Gorazd Meško, 1998; Tomaž Čas, 1999; Anton Dvoršek, 2000; Bojan Dobovšek in Branko Lobnikar, 2003).

Za obdobje med 1992 in 2003 so bili značilni projekti o preprečevanju kriminalitete (podoktorski študij na Inštitutu za kriminologijo Univerze v Cambridgeu, Velika Britanija (Meško, 2002)), sodelovanje s Svetom Evrope na področju preprečitve nasilja, zagotavljanja varnosti, Evropskim forumom za urbano varnost, sodelovanje z mrežo evropskih univerz na področju preučevanja zalezovanja, Centrom Beccaria za preprečevanje kriminalitete, vse bolj dejavno je postajalo sodelovanje z ameriškiimi univerzami – John Jay College of Criminal Justice, Michigan State University, Eastern Kentucky University, Northeastern University idr. Pomembnejši raziskovalni projekti v tem času so bili o regulaciji orožja OZN (1997), varovanju sodnikov in sodišč (1999), begunski in migracijski problematiki (1999), nacionalni varnosti in medetničnih konfliktih (1999), kriminalistični strategiji, organizirani kriminaliteti in korupciji (1999), policijskem delu v skupnosti (2001, 2002, 2003) in geografski analizi kriminalitete v Ljubljani (2003). Raziskovalci so začeli izvajati tudi primerjalno študijo o integriteti in odklonskosti v policiji, ki je postala stalnica. Treba je poudariti velik pomen bienalne mednarodne konference *Policing in Central and Eastern Europe*, ki je imela od 1996 dalje pomembno vlogo v umeščanju našega raziskovanja v mednarodni prostor in mreženja z raziskovalci s področja kriminologije, kazenskega pravosodja in varnostnih ved. Ne nazadnje je pomembno tudi izdajanje revije *Varstvoslovje*² (1999–) in številnih zbornikov z nacionalnih konferenc.

¹ Pred zaposlitvijo na VŠNZ.

² Revija *Varstvoslovje* je postala ključna revija fakultete, iz katere je razviden razvoj fakultete in področij raziskovanja. Naj omenim samo nekaj tematskih številk revije, ki so bile še posebej pomembne za dokumentiranje razvoja raziskovalnega dela v mednarodnem, predvsem regionalnem, pa tudi nacionalnem prostoru. Poudariti je treba tematske številke revije o razvoju področij raziskovanja penologije (2006), kriminologije (2008), policijske dejavnosti (2009), tretmaja obsojencev (2010), kriminalitete (2011), strahu pred kriminaliteto (2012), kriminalitete in odzivanja na kriminaliteto (2013), mladoletniškega prestopništva (2013) ter legitimnosti in zaupanja v policijo (2014) v angleškem jeziku. Izdajanje dveh številk revije letno v angleškem jeziku je pomenilo tudi velik napredek na področju izdajateljske dejavnosti fakultete. Na tem področju sta nam izdatno pomagala kolega Tom Cockcroft iz Christ Church University, Velika Britanija (dve leti) in Chuck Fields z Eastern Kentucky University, ZDA (deset let), ki sta poleg pisca tega prispevka urejala z njim revijo v prvih desetih letih izhajanja angleških številk revije. Tematska številka revije *Varstvoslovje* v letu 2014 je bila namenjena obravnavi privatizacije varnostne funkcije v Sloveniji, leta 2018 pa profesionalizaciji vojaške, policijske, penološke stroke ter profesionalizaciji na področju zaščite, reševanja in pomoči ter profesionalizaciji zasebnega varstva v Sloveniji, kar kaže na izzive raziskovanja in razvoja z dokazi podprte prakse na področju glavnih nadzorstvenih dejavnosti ter pomoči ljudem v Sloveniji.

4 Tretje obdobje – po ustanovitvi Inštituta za varstvoslovje 2004

Raziskovalno delo, raziskovalna dejavnost in dejavni akademski kader z doktorati znanosti so bili ključni pogoji za ustanovitev in razvoj fakultete. Leta 2004 smo ustanovili Inštitut za varstvoslovje. Raziskovalno enoto je pred tem od leta 1992 dalje vodil Peter Umek, prvi predstojnik Inštituta za varstvoslovje je postal pisec tega prispevka. Predstojniki Inštituta so bili še Peter Umek, Bojan Dobovšek in Bojan Tičar.

Intenzivnejši razvoj raziskovalnega dela se je začel s pridružitvijo Univerzi v Mariboru. Najprej je bila opravljena prenova vseh študijskih programov, pri čemer je bil za raziskovalno delo najpomembnejši doktorski študij, ki ga je fakulteta začela izvajati 2007. Prvo doktorico znanosti s področja varstvoslovja smo dobili leta 2011. Od leta 2008 dalje smo imeli na temeljnih in ciljnih raziskovalnih projektih mlade raziskovalce, od leta 2015 dalje pa tudi v programski skupini Varnost v lokalnih skupnostih. Vključevanje dodiplomskih, magistrskih in doktorskih študentov v raziskovalne projekte je postala stalnica.

Kot uvodni raziskovalni projekt Inštituta za varstvoslovje je možno šteti raziskovalni projekt o zalezovanju v okviru programa Daphne (2004–2006), ki je imel za rezultat priročnik za žrtve zalezovanja. Odlično sodelovanje z Univerzo v Modeni v Italiji je obogatilo naše znanje, s čimer smo prispevali k izobraževanju tožilcev in sodnikov ter kasneje k uvedbi kaznivega dejanja zalezovanja v kazensko zakonodajo Republike Slovenije (Luberto idr., 2006).

V obdobju po ustanovitvi Inštituta za varstvoslovje leta 2004 je kot enega najbolj pomembnih raziskovalnih projektov treba omeniti raziskovalni projekt *CRIMPREV – Assessing crime and deviance and prevention in Europe* (Ocenjevanje kriminalitete in odklonskosti in preventiva v Evropi, 2006–2009), ki je pomenil pomembno prelomnico v pridruževanju evropskemu kriminološkemu raziskovanju. V tem projektu smo izdali tri krajša poročila o delu raziskovalnih skupin, in sicer o strahu

pred kriminaliteto³, zasebnem varovanju⁴ in organizirani kriminaliteti. Izdali smo tudi dve znanstveni monografiji v angleškem jeziku, in sicer o kriminalitetni politiki in preprečevanju kriminalitete (Meško in Kury, 2009), drugo pa o kriminaliteti, medijih in strahu pred kriminaliteto (Meško idr., 2009). Uredili smo še tematsko številko vodilne svetovne revije na področju policijske dejavnosti *Policing – An International Journal of Police Strategies and Management* o policijski dejavnosti v Jugovzhodni Evropi (Meško in Fields, 2009) in tematsko številko revije *Varstvoslovje*.

Po zaključku projekta CRIMPREV leta 2009 smo bili povezani z večino evropskih kriminoloških institucij, kolegi iz Ameriškega kriminološkega združenja (ASC) pa so naš doktorski program na pobudo profesorja Jacka Greena kot edini neameriški program uvrstili v *Association of Doctoral Programs in Criminology and Criminal Justice* (ADPCC) (n. d.). Člani tega združenja smo še danes. Tedaj smo razvili študije o strahu pred kriminaliteto skupaj s kolegi z Univerze v Oxfordu, o legitimnosti policijske dejavnosti in legitimnosti v zaporih skupaj s kolegi z Državne univerze v Michiganu (MSU) in Državne univerze Arizone (ASU), začel pa se je intenzivnejši razvoj preučevanja zasebnega varovanja skupaj s kolegi z Državne univerze v Michiganu.

Bojan Dobovšek je dobil leta 2009 priznanje za članek o ekonomski organizirani kriminaliteti v reviji *International Journal of Social Economics* (Dobovšek, 2008), ki je nastal v okviru projekta CRIMPREV.

Leta 2010 smo podpisali sporazum o sodelovanju z Inštitutom za kriminologijo v Cambridgeu, Velika Britanija, za sodelovanje in izmenjavo raziskovalcev na raziskovalnem projektu SAT/PADS+, katerega namen je bil testiranje teorije o vlogi samonadzora pri prestopniškem vedenju zunaj angleško govorečih držav. Vzporedno s tem je sledil tudi sporazum za Erasmus izmenjavo predavateljev, tedaj edini take vrste v Sloveniji. Poleg tega projekta smo skupaj s kolegi iz Cambridgea razvijali področje legitimnosti kazenskega pravosodja in razvili model za preučevanje

³ Na področju strahu pred kriminaliteto smo študije začeli izvajati že v devetdesetih letih in prvo študijo objavili skupaj s kolegi iz Centra za kriminološko raziskovanje Univerze v Oxfordu (Meško in Farrall, 1999). V kasnejših študijah so vprašanja o občutkih varnosti in strahu pred kriminaliteto postala sestavni del vseh študij o varnosti v lokalnih skupnostih v Sloveniji.

⁴ Na tem področju je leta 2007 doktoriral Andrej Sotlar, ki je dobro preučil področje zasebnega varovanja (Sotlar, 2007) in kasneje s kolegi z UM FVV raziskoval področje pluralne policijske dejavnosti.

legitimnosti v Sloveniji, s poudarkom na policijski dejavnosti in zaporih. Pred začetkom sodelovanja s kolegi na Univerzi v Cambridgeu smo preliminarne teste teorije legitimnosti v policiji in zaporskem okolju opravili v sodelovanju s School of Criminal Justice Michigan State University, Columbia University in Yale University. V okviru tega sodelovanja je nastalo poglavje v znanstveni monografiji o razvoju legitimnosti policijske dejavnosti v demokratični družbi (Meško in Klemenčič, 2008). Kasneje je sledil še članek v reviji *Psychology, Crime and Law* (Reisig in Meško, 2009), krona prizadevanj pa je bila tematska številka revije *The Prison Journal* (Meško in Fields, 2011) z vodilnim gostujočim urednikom z UM FVV. V teh publikacijah so bili predstavljeni dosežki sodelavcev UM FVV skupaj z najbolj uglednimi raziskovalci s teh področij. V istem obdobju je raziskovalna dejavnost na področju razvoja policijske dejavnosti prinesla nov vrhunski dosežek, in sicer *Handbook on Policing in Central and Eastern Europe* (Meško idr., 2013a), ki še danes velja za temeljni pregled razvoja policijske dejavnosti v Srednji in Vzhodni Evropi.

Leta 2009 smo začeli izvajati prvi temeljni raziskovalni projekt v zgodovini fakultete⁵ in dobili tudi mlado raziskovalko, ki je kot prva doktorska študentka UM FVV uspešno zagovarjala doktorsko disertacijo v angleškem jeziku (Eman, 2012). Organizirali smo tudi prvo nacionalno konferenco o varovanju okolja in ekološki kriminaliteti (2009). Projekt o ekološki kriminaliteti se je razširil na mednarodno področje, najprej v okviru delavnice *NATO Research and Science*, ki je imela za rezultat znanstveno monografijo *Understanding and Managing Threats to the Environment in Southeastern Europe* (Meško idr., 2011). Dejavnost na tem področju se je kasneje stopnjevala z vključitvijo v združenja s področja t. i. zelene kriminologije, s tematsko številko revije *Crime, Law and Social Change* (Meško idr., 2013b) o zeleni kriminologiji, mednarodnega projekta o kriminaliteti zoper vodo (2016–2018) in znanstveno monografijo z naslovom *Water, governance and crime issues* (Eman idr., 2020). S to raziskovalno dejavnostjo smo se uvrstili med vodilne »zelene kriminologe« v globalnem okolju. Nadgrajena doktorska naloga o ekološki kriminaliteti in ekološki kriminologiji je bila objavljena kot monografija v angleškem jeziku (Eman in Meško, 2014) in kasneje prevedena še v sedem jezikov. Zaradi raziskovalnega dela na tem in drugih področjih ekološke kriminologije je vodja prvega temeljnega raziskovalnega UM FVV o ekološki kriminaliteti v letu 2014 prejel Zoisovo nagrado za raziskovalno

⁵ TRP J5-2171 (A), Ekološka kriminaliteta – kriminološki, viktimološki, kriminalnoproventivni, psihološki in pravni vidiki.

delo na področju družboslovja – ekološke kriminologije. Naslednje leto (2015) pa je postal ambasador Britanskega kriminološkega združenja. Za dolgoletno delo na področju mednarodne in primerjalne kriminologije je jeseni leta 2022 prejel *Freda Adler Distinguished Scholar Award*, prestižno nagrado Ameriškega kriminološkega združenja.

Leta 2010 smo začeli izvajati ciljni raziskovalni projekt z naslovom Občutek ogroženosti in vloga policije pri zagotavljanju varnosti na lokalni ravni (Meško idr., 2012) po modelu preučevanja 24 lokalnih skupnosti v Sloveniji, kjer smo v istih občinah preučevali delo policije in zaznavanje varnosti pri prebivalcih. Na tem projektu smo imeli mlado raziskovalko, ki je napisala doktorsko disertacijo v angleškem jeziku in jo uspešno zagovarjala leta 2013 (Jere, 2013). Ta projekt smo kasneje nadgradili v programsko skupino, potem ko smo si po zaključku ciljnega raziskovalnega projekta pridobili še izkušnje v projektih EU o upravljanju varnosti v urbanih okoljih URBIS in urbani varnosti v okviru Evropskega foruma za urbano varnost v Parizu (EEMUS). Programska skupina Varnost v lokalnih skupnostih je potekala v dveh fazah (v prvi fazi (2015–2018) splošno o varnosti v lokalnih skupnostih in v drugi fazi (2019–2024) bolj usmerjeno v primerjavo ruralnih in urbanih okolij). V okviru dela programske skupine od leta 2015 dalje organiziramo nacionalno konferenco s področja varnosti v lokalnih skupnostih skupaj s slovensko policijo in občinami (2015 – Ljubljana, 2016 – Murska Sobota, 2017 – Novo mesto, 2018 – Slovenska Bistrica, 2019 – Nova Gorica, 2020 – Ljutomer, 2021 – Podčetrtek, 2022 – Celje) (Programska skupina Varnost v lokalnih skupnostih (2015–2018), n. d.; Programska skupina Varnost v lokalnih skupnostih (2019–2024), n. d.). Ob vsaki nacionalni konferenci s področja varnosti v lokalnih skupnostih smo izdali recenzirani zbornik v slovenskem jeziku, ki je javno dostopen na spletni strani Univerzitetne založbe Univerze v Mariboru. V okviru programske skupine se na UM FVV usposablja že druga mlada raziskovalka, ki skupaj z vodjem programa izvaja mednarodno primerjalno študijo o samonaznanitvi mladoletniškega prestopništva in viktimizacij ISRD4 (2019–2024). Prva mlada raziskovalka programske skupine je raziskovala dejavnike zagotavljanja varnosti v urbani Ljubljani in doktorski študij zaključila pred kratkim (Pirnat, 2021). Sodelavci programske skupine smo organizirali več mednarodnih konferenc, in sicer leta 2016 o varnosti v lokalnih skupnostih v Srednji in Vzhodni Evropi, leta 2018 o z znanjem podprtim odzivanjem na kriminaliteto in kreiranjem kriminalitetnih in varnostnih politik in leta 2020 o ruralni kriminologiji in varnosti na podeželju v Srednji in Vzhodni Evropi.

Dejavnost raziskovalcev na področju raziskovanja podeželja, kriminalitete in družbenega nadzorstva je vodila v članstvo Sekcije za ruralno kriminologijo pri Ameriškem kriminološkem združenju (*Division of Rural Criminology ASC*), Delovne skupine o ruralni kriminologiji pri Evropskem kriminološkem združenju (ESC) in Mednarodnega združenja za preučevanje kriminalitete v ruralnih okoljih (*International Society for the Study of Rural Crime*). Postali smo tudi pridruženi člani *Centre for Rural Criminology* (CRC) v Avstraliji. Uredili smo tematsko številko Revije za kriminalistiko in kriminologijo v angleškem jeziku (2019/4) o kriminaliteti, policijski dejavnosti in ruralni kriminologiji in pustili vidno sled v mednarodnem raziskovanju ruralnih perspektiv varnosti. Sledile so objave treh gesel (varnostne vede, kriminaliteta v zvezi z vodami in razvoj ruralne kriminologije v Evropi) v *Encyclopedia of Rural Crime* (Harkness idr., 2022), *Research Methods for Rural Criminologists* (Weisheit idr., 2022). Poleg teh objav je bil vodja programske skupine tudi gostujoči sourednik tematske številke revije *International Criminology – Crime, Fear of Crime and Environmental Harm in Rural Areas* (Ceccato in Meško, 2021).

Treba je tudi poudariti pomen raziskovanja na področjih legitimnosti kazenskega pravosodja in informacijske varnosti. Temeljni raziskovalni projekt o zakonitosti in legitimnosti policijske dejavnosti, kazenskega pravosodja in izvrševanja kazenskih sankcij (2013–2016) je pomenil nadaljevanje dela na področju raziskovanja legitimnosti policijske dejavnosti, kar je vodilo do odlične monografije *Trust and Legitimacy in Criminal Justice: European Perspectives* (Meško in Tankebe, 2015). S to publikacijo smo dokazali, da smo skupaj z drugimi vrhunskimi raziskovalci prispevali k razvoju empiričnega kriminološkega raziskovanja v mednarodnem prostoru in prevzeli koordinacijo na področju primerjalnih kriminoloških raziskav. Kasneje smo projekt nadaljevali še po poteku financiranja v okviru doktorskega študija, saj je mladi raziskovalec Rok Hacin (2018) na tem projektu skupaj z vodjo projekta oral ledino na področju preučevanja legitimnosti v zaporskem okolju. Rezultat tega projekta je bilo več člankov v vrhunskih revijah in znanstvena monografija *The Dual Nature of Legitimacy in the Prison Environment* (Hacin in Meško, 2020). Mladi raziskovalec Rok Hacin je za članek, objavljen v *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, iz te raziskave dobil nagrado *European Society of Criminology Young Criminologist Award* (2020), mentor pa priznanje Mlade akademije za mentorstvo na doktorskem študiju varstvoslovja, uvrstitev med pet najboljših mentorjev na doktorskem študiju v Sloveniji v letu 2019. Sledilo je tudi priznanje ARRS »Odlični v znanosti« za delo na temeljnem raziskovalnem projektu in

njegovem nadaljevanju (2020), predvsem pa zaradi monografije o dvojni naravi legitimnosti v slovenskih zaporih.⁶ Ob tem je treba poudariti tudi odlično podporo Uprave Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij pri raziskovanju na področju penologije.

Raziskovanje na področju informacijske/kibernetske varnosti se je začelo z delom Bojana Dobovška in sodelavcev po letu 2000, v začetku naslednjega desetletja se je s tem področjem začel intenzivno ukvarjati Igor Bernik, ki je zasnoval informacijsko varnost kot program dodiplomskega in podiplomskega študija ter raziskovalno področje v okviru varnostnih ved na UM FVV. Prva študija je bila eksplorativne narave, in sicer o zaznavanju virov kibernetskih ogrožanj in strahu pred kibernetsko kriminaliteto. V okviru mednarodnega sodelovanja z Durham University v Veliki Britaniji in drugimi je objavil znanstveno monografijo *Cybercrime and Cyberwarfare* (Bernik, 2014). Na področju informacijske varnosti smo v letu 2014 pridobili prvi projekt v okviru javnega razpisa za sofinanciranje projektov razvoja SLO-EU z naslovom VarKib – Varnostno opismenjevanje uporabnikov v kibernetskem prostoru – temelj varne prihodnosti. Kot prvi na področju informacijske varnosti je na UM FVV doktoriral Blaž Markelj (Markelj, 2014). V okviru doktorskega študija na UM FVV je na tem področju dejavno raziskovala tudi Kaja Prislan in za doktorsko delo (Prislan, 2016) dobila podonavsko nagrado za mladega raziskovalca *Young Scholar Danubius Award* (2018). Sledila sta temeljna raziskovalna projekta Varnost uporabnikov kibernetskega prostora – kriminološke, viktimološke in preventivne perspektive (2018–2020) in Varna uporaba pametnih naprav med starejšimi: nasproti na izobraževanju temelječi prevenciji kibernetske kriminalitete (2020–2024). Raziskovalno delo o kibernetski varnosti v lokalnem okolju poteka tudi v okviru programske skupine Varnost v lokalnih skupnostih.

Pomembni mednarodni raziskovalni projekti v zadnjem desetletju so bili na raziskovanju utemeljen evropski magistrski program varnosti v lokalnih skupnostih (EEMUS EFUS, 2012–2014), na katerem sta kot najboljši študentki iz generacije magistrirali dve študentki UM FVV, istočasno je potekal projekt o vzpostavljanju evropskega doktorskega programa s področja lokalnega varnostnega menedžmenta (URBIS, 2012–2014), pilotski projekt o infiltraciji organizirane kriminalitete v

⁶ Podatki o vseh priznanih sodelavcev Inštituta za varstvoslovje so na voljo na spletni strani: <https://www.fvv.um.si/vstopna-stran/raziskovalna-dejavnost/nagrade-raziskovalcev/>

legitimne gospodarske dejavnosti v petih državah Evropske unije (ARIEL, 2013–2015), kriminaliteti in vodi (Water Crimes, 2016–2018), nasilju v družini (IMPRODOVA, 2018–2021), o spolnem nadlegovanju v času nočnega življenja (SHINE, 2019–2022).⁷

V tem času je bilo več bilateralnih mednarodnih projektov z Michigan State University (policijsko delo v skupnosti in somentorstvo mladi raziskovalki ter legitimnost policijske dejavnosti), Arizona State University (varnost v mestih in dejavniki kriminalitete v urbanih okoljih), ZDA, Moskovsko državno univerzo – Lomonosov (legitimnost policijske dejavnosti in legitimnost v zaporih), Kubansko državno univerzo, Krasnodar (varnost v turizmu) Rusija, Univerzo v Beogradu (legitimnost kazenskega pravosodja in ekološka kriminaliteta) in Univerzo v Zagrebu (policijsko delo v skupnosti in deradikalizacija) in Illinois State University (policijska dejavnost v ruralnih okoljih). Vsi bilateralni projekti so imeli za rezultat objave prispevkov v vrhunskih mednarodnih revijah in knjigah pri mednarodnih založbah s področja kriminologije.⁸

Številne študije Inštituta za varstvoslovje so zasnovane tako, da je iz presečnih študij sledilo nadaljevanje v longitudinalne študije (npr. strah pred kriminaliteto, varnost v lokalnih skupnostih, ekološka kriminaliteta, legitimnost policijske dejavnosti in kazenskega pravosodja, legitimnost in samozaznava legitimnosti v zavodih za prestajanje kazni zapora), kar pomeni trajnost na teh področjih raziskovanja. Naše raziskovanje je vplivalo tudi na vključitev novih področij v Resolucijo o strategiji preprečevanja in zatiranja kriminalitete Republike Slovenije s temami – ekološka kriminaliteta, varnost v lokalnih skupnostih, preprečevanje medosebnega nasilja, še posebej nasilja v družini, medvrstniškega nasilja, organizirane kriminalitete in partnerskega sodelovanja pri zagotavljanju varnosti in preprečevanju kriminalitete. Omeniti je treba tudi študiji o integriteti in korupciji (2012) s Transparency International in trgovanju z ljudmi in korupciji (2013) z Društvom Ključ, ki predstavljata raziskovalno dejavnost, povezano z delom nevladnih organizacij.

⁷ Podatki o raziskovalnih projektih so na voljo na spletni strani Inštituta za varstvoslovje (<https://www.fvv.um.si/vstopna-stran/raziskovalna-dejavnost/institut-za-varstvoslovje/>). Na tej spletni strani je na voljo tudi predstavitev razvoja Inštituta za varstvoslovje (2004–2020) <https://www.fvv.um.si/wp-content/uploads/2021/02/IV-15-let-Mes%CC%8Cko-28.1.2020.pdf>), ki je bila predstavljena 29. 1. 2020 na slovesnosti ob petnajsti obletnici Inštituta za varstvoslovje Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru (UM FVV, n. d. a.; Meško, 2020).

⁸ Kratke predstavitve projektov so objavljene na spletni strani Inštituta za varstvoslovje (<https://www.fvv.um.si/vstopna-stran/raziskovalna-dejavnost/mednarodni-projekti/>).

V zadnjih petnajstih letih je še posebej intenzivno sodelovanje z mednarodnimi organizacijami, kot so Evropska skupina za preučevanje družbenih norm (GERN), Evropsko kriminološko združenje (ESC), Ameriško kriminološko združenje (ASC), Združenje za doktorske programe s področja kriminologije in kazenskega pravosodja (ADPCCJ), Organizacija za varnost in sodelovanje (OVSE), Razvojni program Združenih narodov (UNDP), United Nations Academic Impact (UNAI), Ženevski center za upravljanje varnostnega sektorja (DCAF), Global Initiative against Transnational Organized Crime (GI-TOC), Max Planck Balkan Criminology Network (MPBCN) in drugimi, kjer sodelavci fakultete poleg raziskovalnega dela opravljajo svetovalno in razvojno delo. Kot najbolj vplivno delo na področju organizirane kriminalitete je treba omeniti sodelovanje pri projektih GI-TOC o merjenju organizirane kriminalitete, organizirane korupcije in delovanja organizirane kriminalitete v pristaniščih na Jadranskem morju in projekti, v katere so vključeni študenti, in sicer na področju ozaveščanja o prevarah v okviru finančne kriminalitete.

Po letu 2004 smo opravili tudi veliko recenzentskega dela za nacionalne raziskovalne agencije (npr. znanstvene fundacije Belgije, Češke, Kanade, Nizozemske, Poljske idr.), knjige pri mednarodnih založbah (Springer, Sage, Routledge, Oxford University Press, Bristol University Press, Brill idr.) in za številne mednarodne znanstvene revije, uvrščene v Social Science Citation Index in Scopus. Opravljenih je bilo čez 150 recenzij, ki pomenijo veliko dodatnega dela, saj pomembno prispevajo h kakovosti objav drugih avtorjev.

Organiziranje konferenc je namenjeno širjenju znanstvenih spoznanj in povezovanju s prakso. Most med severom in jugom, zahodom in vzhodom. Srečevanje novih partnerjev in sodelovanje v novih projektih. Glede mednarodnega povezovanja je najpomembnejšo vlogo odigrala mednarodna bienalna konferenca *Criminal Justice and Security in Central and Eastern Europe* (1996–), ki je imela prvoten naziv *Policing in Central and Eastern Europe*, vendar smo spremenili ime konference zaradi imena fakultete in širšega področja varstvoslovja, ki presega zgolj policijsko dejavnost. Pomembno vlogo za promocijo in razvoj mednarodnega uveljavljanja so imele tudi kriminološke konference, pri čemer je treba poudariti soorganizacijo Evropske kriminološke konference 2009 v Ljubljani (skupaj s Pravno fakulteto Univerze v Ljubljani, Inštitutom za kriminologijo in Slovensko akademijo znanosti in umetnosti), konference s področja informacijske varnosti – *Central European Cybersecurity Conference* od leta 2017 dalje. Treba je omeniti tudi soorganizacijo kongresa

International Society of Criminology v Filadelfiji 2005 in udeležbo študentov UM FVV, ki so predstavili prispevke pred velikani svetovne kriminologije (Meško idr., 2005). Na tem kongresu so kolegi iz Velike Britanije, Francije in Avstralije povabili predstavnika UM FVV k pripravi vloge za triletni projekt izmenjave študentov med Evropo in Avstralijo, v katerem je kasneje UM FVV sodelovala med letoma 2006 in 2009 (Karstedt, 2009). Poleg te konference se je pokazalo, da organizacija in dejavna udeležba na konferencah pomembno pripomoreta k uveljavljanju fakultete in širjenju raziskovalnih mrež, pri čemer je treba poudariti naše sodelovanje z univerzami v večini evropskih držav, številnimi ameriški in kanadskimi univerzami, tja do Rusije, Južne Koreje, Japonske, Avstralije, Tasmanije in Južne Afrike.

Izpostaviti je treba dejavno mednarodno raziskovalno sodelovanje z Evropsko skupino za preučevanje družbenih norm (GERN), s katero smo poleg sodelovanja v evropskih projektih leta 2018 organizirali tudi doktorsko šolo na Fakulteti za varnostne vede (GERN, 2018) in sodelovali pri izvedbi več doktorskih šol na drugih evropskih univerzah. Sodelovanje z oddelkom za raziskovanje in znanost pri CEPOL je bilo tudi odlično. Rezultat sodelovanja s CEPOL, evropsko policijsko akademijo, je bila dejavna vloga UM FVV v magistrskem programu s področja policijske dejavnosti v Evropi in razvoju konferenčne dejavnosti CEPOL z urejanjem zbornikov CEPOL. Poudariti je treba tudi sodelovanje z Evropsko mrežo za preprečevanje kriminalitete (EUCPN), kjer imamo predstavnika od samega začetka, poleg tega smo dejavno sodelovali v več njihovih projektih s področja preprečevanja kriminalitete, policijskega dela v skupnosti in preprečevanja nasilja med mladimi. Fakulteta ima od leta 2022 dalje predstavnika v znanstvenem svetu EUCPN. Sodelovanje z *Balkan Criminology Network* Inštituta Max Planck iz Freiburga v Nemčiji je bilo pomembno pri razvoju kriminologije, viktimologije in penologije z dejavnim sodelovanjem pri projektih na območju jugovzhodne Evrope, urejanju publikacij in pisanju prispevkov, ki služijo tudi v pedagoškem procesu UM FVV.

Ciljni raziskovalni projekti so projekti, ki so usmerjeni v aplikativno raziskovanje za prakso. Pri tem je treba poudariti dejavno sodelovanje z Ministrstvom za notranje zadeve in Policijo. Potem ko smo leta 2010 začeli izvajati ciljni raziskovalni projekt o Občutkih ogroženosti in vlogi policije pri zagotavljanju varnosti na lokalni ravni (2010–2012), so sledili še drugi: Policija in drugi deležniki zagotavljanja varnosti – vidiki pluralne policijske dejavnosti v lokalnih skupnostih (2018–2020), Učinkovitost

sistemskega nadzora nad Policijo na področju spoštovanja človekovih pravic ter zakonskih in strokovnih standardov policijskega dela (2019–2021), Primerjava ureditve dejavnosti zasebno varnostnih subjektov v Sloveniji in državah članicah EU (2019–2021), Razvoj celovitih modelov ocenjevanja nacionalnovarnostne ogroženosti in merjenja uspešnosti, učinkovitosti ter kakovosti policijskega dela: pregled tujih pristopov, dobrih praks in njihova aplikacija za Slovenijo (2021–2023), Učinkovit pritožbeni mehanizem nad delom občinskih redarjev, varnostnikov in detektivov (2021–2023), Policijsko delo v skupnosti (2022–2024) in Ustreznost in nadaljnji razvoj sistemske ureditve zasebnega varovanja in področnega strokovnega interesnega združevanja v Republiki Sloveniji (2022–2024).

Raziskovalci UM FVV so sodelovali tudi v ciljnih raziskovalnih projektih drugih raziskovalnih organizacij (Nacionalni inštitut za javno zdravje, Ministrstvo za šolstvo, Fakulteta za družbene vede idr.). Poudariti je treba tudi raziskovalno in konferenčno sodelovanje fakultete z Ministrstvom za notranje zadeve in policijo v različnih projektih, še posebej v času predsedovanja Svetu Evropske unije (2021) na področju preprečitve nasilja med mladimi ter razvoj raziskovalnega dela predvsem na področju policijske dejavnosti. Na področju raziskovalnega dela smo sodelovali z veleposlaništvom ZDA (Fulbrightov štipendist dr. Darko Maver in več manjših projektov ter obiski akademije FBI v Quanticu) in veleposlaništvom Japonske (povabilo veleposlanika na raziskovalna srečanja UM FVV, štipendija za študijske obiske na Japonskem).

Udeležbe na mednarodnih konferencah in predstavljanje raziskovalnega dela mednarodnemu občinstvu so pripeljali do tega, da so postajali raziskovalci UM FVV vse bolj zanimiv partner v mednarodnih raziskavah, kar pa se je začelo že v sredini devetdesetih let s članstvom v britanskem in drugih mednarodnih strokovnih ter akademskih združenjih, vendar zaradi statusa notranje organizacijske enote Ministrstva za notranje zadeve nismo mogli sodelovati v projektih kot raziskovalci, ampak so nas predvsem vabili na konference, seminarje in delovne sestanke. Poudariti je tudi treba, da so se prvi obiski uglednih vrhunskih raziskovalnih in akademskih institucij po svetu začeli izvajati že v devetdesetih letih in se nadaljevali po letu 2000. Vse to še v času, ko je bila šola pod okriljem Ministrstva za notranje zadeve.

4.1 **Doktorski študij raziskovalcev UM FVV, doktorski študij UM FVV in sodelovanje raziskovalcev UM FVV na doktorskih študijih drugih univerz**

Doktorski študij je krona prizadevanj fakultete in pomeni polnokrvnost akademske institucije, saj z doktorskim študijem zagotavlja trajnostni razvoj in ustvarjanje svojega znanja. Od višje šole, na kateri so pred tridesetimi leti predavali predvsem magistri znanosti, je fakulteta po letu 2011 (ob prvem diplomantu na doktorskem študiju) stopila na raven razvoja, ko je sama začela uspešno izobraževati prihodnje doktorje znanosti in povezovati prakso, raziskovanje in razvoj teorije. Doktorski študij smo na fakulteti začeli prvič izvajati v študijskem letu 2007/2008.

Po pridružitvi Univerzi v Mariboru so sodelavci, ki še niso imeli doktoratov, dejavno študirali na doktorskih programih drugih fakultet in na UM FVV. Po letu 2004 so doktorski študij zaključili naslednji sodelavci fakultete, ki so na fakulteti dejavni še danes: Igor Areh (Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, 2007), Andrej Sotlar (Fakulteta za družbene vede Univerze v Ljubljani, 2007), Benjamin Flander (Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani, 2010), Katja Eman (Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru, 2012), Danijela Frangež (Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru, 2012), Tinkara Pavšič Mrevlje (Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, 2013), Maja Modic (Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru, 2013), Aleš Bučar Ručman (Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, 2013)⁹; Blaž Markelj (Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru, 2014), Simon Vrhovec (Fakulteta za računalništvo in informatiko Univerze v Ljubljani, 2015), Kaja Prislan (Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru, 2016), Rok Hacin (Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru, 2018), Boštjan Slak (Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru, 2019) in Vanja Ida Erčulj (Fakulteta za družbene vede Univerze v Ljubljani, 2019). Obdobja doktorskega študija bi lahko razdelili v dve obdobji – na prvo, ko so sodelavci UM FVV študirali izključno na drugih fakultetah,

⁹ Doktorska disertacija Aleša Bučarja Ručmana (2013) je bila t. i. konec prve etape raziskovanja na področju migracij in kriminalitete, ki se je začelo že v devetdesetih letih s ciljnim projektom o begunski problematiki in nadaljevalo z obiskom v Wilton Parku, Velika Britanija, na srečanjih o migracijski politiki v Evropi. Z izjemnim raziskovanjem tematike in kasneje z objavo znanstvene monografije se je Aleš Bučar Ručman zapisal med ključne raziskovalce migracij v Sloveniji. Kombinacija sociološkega in kriminološkega raziskovanja je dala pomembno dodano vrednost k slovenskemu družboslovju z monografijo Migracije in kriminaliteta: pogled čez meje stereotipov in predsodkov (Bučar Ručman, 2014).

in drugo, ko smo že imeli doktorski študij na UM FVV (2007) in smo dobili prve doktorje varstvoslovja (po letu 2011).

Doktorski študij na fakulteti je postal sestavni del raziskovalne dejavnosti fakultete, saj je bilo veliko doktorskih študentov z mentorji vključenih v raziskovalne projekte Inštituta za varstvoslovje. Tudi dvig zahtevnosti doktorskega študija glede obveznih objav v mednarodnih revijah z vplivom pred zagovorom doktorske naloge na Univerzi v Mariboru je možno razumeti kot močan pritisk v to smer. Naši doktorski študenti so od samega začetka doktorskega študija skupaj z mentorji objavili veliko število izvirnih znanstvenih del v nacionalnih in mednarodnih revijah ter znanstvenih monografijah pri slovenskih in mednarodnih založbah.

Od leta 2011 do konca leta 2022 je uspešno zaključilo doktorski študij sedemindvajset študentov. Podatki o uspešnih zagovorih doktorskih disertacij, kandidatih, temah, mentorjih in somentorjih so predstavljeni v tabeli 1.

Tabela 1: Doktorski študij – uspešni zagovori doktorskih disertacij na UM FVV od 2011 dalje

Datum zagovora	Študent-ka	Naslov dr. disertacije	Mentor-ica	Somentor-ica
12. 1. 2011	E. Mičović	Prepoznavanje nevidnih viktimizacije z vidika varne hrane in varstva potrošnikov	Gorazd Meško	Avrelija Cencič
4. 2. 2011	L. Vošnjak	Strukturalna analiza zaskrbljenosti ljudi v zvezi s kriminaliteto in sodobnimi negotovostmi	Gorazd Meško	/
6. 12. 2011	F. Županič	Varnostni vidiki prehoda iz intervencije v sanacijo v primeru letalske nesreče	Iztok Podbregar	/
20. 12. 2011	R. Brunik	Družbena sprejemljivost biometrične tehnologije v boju proti terorizmu	Iztok Podbregar	/
26. 3. 2012	K. Eman	Ekološka kriminaliteta – kriminološko-primerjalni in varstvoslovni vidiki*	Gorazd Meško	Chuck Fields
14. 5. 2012	D. Bernik	Model omejevanja davčnih vrtiljakov kot posebne oblike organizirane kriminalitete v Evropski Uniji in Sloveniji	Bojan Tičar	/
3. 7. 2012	D. Frangež	Kriminalistični vidiki odkrivanja in dokazovanja spolnih zlorab otrok	Anton Dvoršek	/

Datum zagovora	Študent-ka	Naslov dr. disertacije	Mentor-ica	Somentor-ica
2. 4. 2013	M. Jere	Stališča policistov in državljanov do zagotavljanja varnosti v lokalnih skupnostih v Sloveniji*	Gorazd Meško	Mahesh Nalla
9. 5. 2013	J. Škrbec	Vpliv korupcije na pravno državo v Republiki Sloveniji	Bojan Dobovšek	/
26. 11. 2013	E. Bertok	Starševski nadzor in prestopništvo najstnikov v urbanem okolju	Gorazd Meško	Peter Umek
24. 4. 2014	A. Jevšek	Kriminalistična postmortalna diagnostika v konceptu prenove mrliškopregledne službe	Anton Dvoršek	Jože Balažič
22. 8. 2014	B. Markelj	Grožnje informacijski varnosti pri rabi mobilnih naprav	Igor Bernik	/
21. 11. 2014	D. Potparič	Oblikovanje nacionalnega modela kriminalističnoobveščevalne dejavnosti	Anton Dvoršek	/
4. 4. 2016	D. Smolej	Model krepitev delovne zavzetosti zaposlenih v slovenski policiji	Branko Lobnikar	Vinko Gorenak
29. 9. 2016	P. Pungartnik	Vpliv kazni na spreminjanje stališč in ravnanj udeležencev cestnega prometa v Sloveniji	Peter Umek	Matevž Bren
15. 12. 2016	K. Prislan	Večkriterijski model učinkovitosti informacijske varnosti v organizacijah	Igor Bernik	/
8. 5. 2017	J. Britovšek	Zasebna obveščevalna dejavnost v Republiki Sloveniji – teoretični, pravni in praktični vidiki	Andrej Sotlar	Bojan Tičar
26. 10. 2017	S. Kuhar	Preiskovanje kaznivih dejanj zoper umetnine v Republiki Sloveniji	Bojan Dobovšek	/
25. 4. 2018	R. Hacin	Primerjava samozaznane legitimnosti zaporskega osebja in zaznave obsojencev o legitimnosti zaporskega osebja*	Gorazd Meško	Chuck Fields
8. 5. 2018	K. Rejec Longar	Modeli odvzema premoženja nezakonitega izvora – pravni, organizacijski in izvedbeni vidiki	Branko Lobnikar	Katja Šugman Stubbs
26. 6. 2018	B. Blažina	Strukturna analiza samomorov v slovenski policiji	Peter Umek	/
28. 3. 2019	S. Tomažič	Model odzivanja na kibernetске napade v jedrskih objektih	Igor Bernik	/
17. 10. 2019	B. Slak	Vpetost organizirane kriminalitete v formalno ekonomijo – odkrivanje, preiskovanje in dokazovanje	Bojan Dobovšek	/
13. 2. 2020	J. Juvan	Oblikovanje modela delovanja mednarodne skupnosti v državah	Andrej Sotlar	Bojan Dobovšek

Datum zagovora	Študent-ka	Naslov dr. disertacije	Mentor-ica	Somentor-ica
		Zahodnega Balkana za doseganje dolgoročne stabilnosti in varnosti		
6. 1. 2021	A. Rožnik	Situacijska preprečitev nezakonite trgovine z električnimi in elektronskimi odpadki	Gorazd Meško	/
7. 1. 2021	J. Fedran	Načrt integritete kot oblika preprečevanja korupcije v Republiki Sloveniji	Bojan Dobovšek	Matevž Bren
17. 2. 2021	U. Pirnat	Oblike, vzroki in odzivi na kriminaliteto v urbanih lokalnih skupnostih	Gorazd Meško	/

* Doktorska disertacija v angleškem jeziku.

(Referat Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru, 2022)

Kazalnik razvoja fakultete na raziskovalnem področju kot celoti so teme, ki jih obravnavajo doktorski študenti, kajti usmeritve Univerze v Mariboru so, da naj bi bile teme doktorskega študija povezane z raziskovalno dejavnostjo mentorjev. Doktorske raziskave, ki trenutno potekajo, so predstavljene v tabeli 2.

Tabela 2: Aktualno raziskovanje študentov na doktorskem študiju UM FVV

Dr. študent-ka	Naslov	Mentor-ica	Somentor-ica
M. Klun	Nasilje odraslih otrok nad starši: odkrivanje, preiskovanje in dokazovanje	Danijela Frangež	Aleš Bučar Ručman
S. Grčar	Zaznavanje mirdobnih dejavnosti obožanih sil kot vira ogrožanja okolja: Ekološko kriminološki pristop	Katja Eman	Andrej Sotlar
M. Kos	Problematika ureditve odlagališč rudarskih odpadkov v Sloveniji – vidik ekološke kriminalitete	Katja Eman	Matevž Bren
S. Filipič	Analiza vedenjskih odzivov policistov ob uvedbi pritožbenega ali disciplinskega postopka	Branko Lobnikar	/
F. Virtič	Javno mnenje o institucijah pluralne policijske dejavnosti v Sloveniji	Branko Lobnikar	/
T. Bulovec	Varstvoslovni model preprečevanja in obvladovanja izbranih oblik spolnega nasilja na območjih nočnega življenja	Katja Eman	Rok Hacin
I. Kokoravec	Juvenile delinquency in rural and urban settings: application of an integrative model	Gorazd Meško	Ineke Haen Marshall
S. Dorđević	State capture power of organized crime in Western Balkans	Bojan Dobovšek	/
T. Primc	Večdimenzionalni pristop k naslavljanju nasilja nad starejšimi v različnih nastanitvenih okoljih	Kaja Prislan	Branko Lobnikar

Pomembno je omeniti tudi sodelovanje predavateljev UM FVV na doktorskih programih drugih univerz in organizacijo doktorskih šol. Kot najpomembnejše priznanje dokorskemu programu Varstvoslovje (ang. *Criminal Justice and Security*) je uvrstitev programa v *Association of Doctoral Programs in Criminology and Criminal Justice* v ZDA. Doktorski program UM FVV je edini neameriški program med vsemi ameriškiimi programi univerz, ki imajo akreditiran doktorski študij s področja kriminologije in kazenskega pravosodja. Od leta 2004 dalje fakulteta sodeluje na doktorskih šolah GERN. Leta 2018 je na UM FVV organizirala poletno doktorsko šolo za doktorske študente iz Evrope (GERN, 2018). Sodelovali smo tudi pri izvedbi doktorskih šol GERN na univerzah v Dortmundu (2016) in Portu (2019). Že dobro desetletje sodelujemo na dokorskem programu International Criminology, ki ga kot multidisciplinarni program izvaja Katoliška univerza v Milanu. Profesorji so kot člani komisij, zunanji ocenjevalci pa tudi mentorji sodelovali na več doktorskih šolah po Evropi (Velika Britanija, Belgija, Irska, Nemčija, Poljska, Češka, Litva, Hrvaška, Bosna in Hercegovina, Srbija idr.) in širše (ZDA, Južna Afrika, Rusija). Ne nazadnje je vodenje delovne skupine Evropskega kriminološkega združenja (ESC) za akademske univerzitetne programe s področja kriminologije (2004–2019) pomembno vplivalo na razvoj doktorskega študija na fakulteti v začetni fazi in kasneje v procesih posodabljanja programa.

Za zaključek prispevka o raziskovalnem delu UM FVV in njenih predhodnic predstavljamo novejšje raziskovalne projekte, ki kažejo na razvojno usmeritev in mednarodno povezanost raziskovalne dejavnosti kateder UM FVV.

5 Uvodna predstavitev sedanjega raziskovalnega dela po katedrah

V nadaljevanju so predstavljeni izbrani raziskovalni projekti, ki nimajo glede na naravo raziskovanja učinka le v nacionalnem okolju, temveč tudi v širšem, mednarodnem okolju. Obravnava učinkov raziskovalnega dela z organizacijo mednarodnih posvetov, konferenc, simpozijev in drugih delovnih raziskovalnih srečanj zahteva posebno obravnavo, saj je bila predvsem po letu 1996 ta dejavnost zelo intenzivna. Predstavljeni so najnovejši projekti kateder, povezani z razvojem temeljnih področij fakultete, kajti temeljna raziskovalna in razvojna dejavnost poteka na katedrah. Predstavitev odmevnega raziskovalnega dela v zadnjem obdobju sledi od najmanjše proti največji katedri glede na število redno zaposlenih sodelavcev v študijskem letu 2022/2023 (UM FVV, n. d. b.). Podrobneje bodo področja

raziskovanja in razvoja po področjih dela na Fakulteti za varnostne vede predstavljena v naslednjih poglavjih v tej publikaciji.

5.1 Katedra za policijsko dejavnost in varnostne vede

Redni člani katedre so Miha Dvojmoč, Branko Lobnikar, Maja Modic, Teja Primc, Kaja Prislán, Andrej Sotlar in Bernarda Tominc, zunanji sodelavci pa Tomaž Čas, Peter Jeglič, Božidar Koren, Saša Kuhar, Srečko Kropé, Iztok Prezelj, David Smolej, Igor Zupančič in Miroslav Žaberl. *Policijska dejavnost – Raziskovalni projekt »Izboljšanje odzivanja prvih posredovalcev na težje oblike nasilja v družini IMPRODOVA«* (Improving Frontline Responses to High Impact Domestic Violence) je bil financiran v okviru programa Evropske unije Obzorja 2020, UM FVV pa je bila eden od šestnajstih evropskih partnerjev iz osmih držav v tem projektu. Cilj projekta je bil vzpostaviti pogoje za učinkovit in celovit razvoj politik odzivanja na nasilje v družini v Evropi. Da bi prišli do tega cilja, so temeljito analizirali različne politike in postopke, ki trenutno obstajajo v državah partnericah projekta, pri čemer so se osredotočili na tri prve posredovalce: policijo, socialno delo in zdravstvene institucije. Del projekta IMPRODOVA je vključeval razvoj orodja za oceno tveganja *Risk Assessment Integration Module* (RAIMO) pomemben rezultat pa je tudi prosto dostopna platforma za usposabljanje vseh prvih posredovalcev. Slednje je verjetno eden pomembnejših in uporabnejših rezultatov projekta IMPRODOVA, saj vključuje vse prve posredovalce v usposabljanje, za katere smo ugotovili, da imajo pomemben vpliv na končni uspeh odzivanja na nasilje v družini. Platforma vsebuje prosto dostopne vsebine za usposabljanje prvih posredovalcev v primerih nasilja v družini, k tej platformi pa smo na UM FVV dodali tudi zasnovo za nacionalno platformo v slovenskem jeziku, ki izhaja iz ideje celovite in obsežne platforme IMPRODOVA in je bila ocenjena kot primerno izhodišče za razvoj učinkovitega večagencijskega odzivanja na nasilje v družini.

Poleg navedenega mednarodnega projekta si predstavniki katedre prizadevajo razvijati raziskovalno dejavnost na področjih pluralne policijske dejavnosti, ki vsebuje oblike nadzorstvenih dejavnosti v sodobni družbi od zasebnega varovanja, detektivske dejavnosti, občinskih redarstev do inšpekcijskih služb, carine, cestnih nadzornikov in tistih, ki nadzorujejo nadzorovalce. Člana katedre sta v začetku 2023 v soavtorstvu objavila poglavje o testiranju modelov policijske dejavnosti v Vzhodni

Evropi v knjigi o sodobnih izzivih na področju policijske dejavnosti (Maskaly idr., 2023).

5.2 Katedra za kriminologijo

Na Katedri za kriminologijo so redno zaposleni trije visokošolski učitelji (Katja Eman, Rok Hacin, Gorazd Meško) in mlada raziskovalka PS VLS (Iza Kokoravec), v preteklosti sta na katedri dejavno sodelovala Zoran Kanduč in Dragan Petrovec, predavanja pa že dolga leta redno popestrijo predstavniki Generalne policijske uprave, Uprave Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij, Mestnega redarstva Mestne občine Ljubljana, Doma Malči Beličeve in nevladnih organizacij. Katedra v študijskem letu 2022/2023 ni imela zunanjih sodelavcev.

Kriminologija in primerjalna kriminologija – Rezultat projekta »Kriminaliteta v času covid-19« v okviru programske skupine »Varnost v lokalnih skupnostih« in sodelovanja z Inštitutom za kriminologijo Univerze v Cambridgeu, Velika Britanija, je bil objavljen v članku v reviji *Nature – Human Behaviour* v letu 2021 (IF 13.663). Projekt se nadaljuje v času do konca pandemije covid-19 in v čas po pandemiji zaradi spremljanja specifičnih pojavnih oblik kriminalitete v spreminjajočih se družbenih razmerah na globalni ravni. Prispevek glede frekvence citiranja v znanstveni literaturi v prvem letu po objavi presega vse dosedanje članke članov katedre v preteklosti. Poleg tega prispevka je bilo objavljeno tudi poglavje o kriminaliteti v času pandemije covid-19 v Sloveniji (Meško in Kokoravec, 2022).

Na področju primerjalne kriminologije še naprej sodelujejo v projektu Sveta Evrope o statistiki kriminalitete v Evropi. Od leta 2021 dalje je član katedre tudi regionalni koordinator v tem projektu. Primerjalni projekti potekajo tudi na področju ruralne kriminologije (priprava znanstvene monografije o ruralni kriminologiji na svetovnih kontinentih) in zelene oz. okoljevarstvene kriminologije. Dvajset let raziskovalnega dela na področju analiz kriminalitete z uporabo geografskih informacijskih sistemov je obrodilo učbenik o kartiranju kriminalitete (Eman in Hacin, 2021) in poglavje v knjigi o uporabi sodobnih tehnologij pri policijskem delu v demokratičnih družbah kot krona dvajsetletnega dela na tem področju. Pomemben prispevek v zadnjih letih je viden tudi na področju ruralne kriminologije.

Viktimologija – Na področju viktimologije so uspešno zaključili primerjalno študijo o viktimizacijah, žrtvah kriminalitete in politiki zaščite žrtev kriminalitete v balkanskih državah. Monografija v angleškem jeziku z naslovom *Mapping the victimological landscape of the Balkans* (2021) v okviru Balkan Criminology Network je tudi odlično izhodišče za vse prihodnje raziskave na področju viktimologije in dejavno sodelovanje v projektu COST – Cultures of Victimology in Europe (2019–2023). Ne nazadnje v zadnjem obdobju na katedri v okviru programske skupine izvajajo viktimizacijsko študijo na kmetijah. Eden izmed prispevkov je objavljen v znanstveni monografiji *Rural victims of crime: Representations, realities and responses* (Meško in Eman, 2022).

Penologija – Na področju penologije je treba omeniti dva projekta. Zaključek temeljnega projekta o legitimnosti, ki je imel za rezultat tudi znanstveno monografijo pri založbi Springer (2020). Raziskovalno delo na tem področju nadaljujejo v sodelovanju z Upravo Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij. Projekt sodelovanja z Balkan Criminology Network Inštituta Max Planck iz Freiburga, Nemčija, je obrodil sadove z znanstveno monografijo o penologiji v balkanskih državah (2023). Nadaljevanje študij poteka na področjih ugotavljanja samozavnav legitimnosti, kompetenc in usposabljanja zaporskih delavcev (Hacin idr., 2022a).

Preprečevanje kriminalitete, kriminalitetna in kaznovalna politika – Na področju preprečevanja kriminalitete in kriminalitetne politike nadaljujejo delo iz preteklosti in sodelujejo na projektih o policijskem delu v skupnosti in preprečevanju kriminalitete, temelječem na znanju in raziskovanju. Pomemben dosežek na tem področju je dejavno sodelovanje z Evropsko mrežo za preprečevanje kriminalitete (EUCPN) pri pripravi podlag z znanjem podprto preventivno dejavnost na področju kriminalitete. Na področju kaznovalne politike na katedri razvijajo projekte o kaznovanju storilcev kaznivih dejanj v Sloveniji in Evropi v daljšem časovnem obdobju ter dejavnih kaznovalne politike. Član Katedre za kriminologijo je na račun dvajsetletnega odličnega sodelovanja z EUCPN postal član znanstvenega sveta EUCPN leta 2022. Na tem področju ima katedra nacionalni in mednarodni vpliv, saj so sodelovali pri pripravi nacionalnega programa s področja preprečevanja in zatiranja kriminalitete, v okviru projektov pa so prispevali nacionalne in mednarodne zbornike razprav ter prispevke o preprečevanju kriminalitete, kriminalitetni in kaznovalni politiki. Omeniti je treba odlične objave v kriminološki literaturi o namenu kaznovanja ter kaznovalni politiki v Srednji in Jugovzhodni Evropi na

osnovi sodelovanja s Pravno fakulteto Univerze na Cipru in Šolo o znanosti o kriminaliteti Univerze v Lozani, Švica (Hacin idr., 2022b). Pomembni so tudi prispevki v knjigah pri mednarodnih založbah v začetku 2023 (Meško in Hacin, 2023; Meško idr., 2023).

5.3 Katedra za kriminalistiko

Na Katedri za kriminalistiko so zaposleni trije sodelavci (Bojan Dobovšek, Danijela Frangež in Boštjan Slak), poleg njih pa še sedem zunanjih sodelavcev (Katja Drobnič, Anton Dvoršek, Slavko Koroš, Darko Maver, Robert Praček, Peter Umek in Tomaž Zupanc). Dvajset let raziskovanja na področju organizirane kriminalitete in korupcije ter dejavno sodelovanje z *Global Initiative against Transnational Organized Crime* pri merjenju organizirane kriminalitete (2021) in razvoja preučevanja organizirane kriminalitete in korupcije na Zahodnem Balkanu je velik prispevek k razvoju teh dveh raziskovalnih področij ne le na fakulteti, ampak tudi širše.

V sodelovanju s kolegi iz Avstrije in Srbije so na katedri začeli pilotski projekt z naslovom Zaslisanje in informativni razgovor. V projektu je poudarek na prenosu kriminalističnih znanj na druge državne institucije, predvsem na ministrstvo za finance, pa tudi za tožilce in kazenske sodnike. V okviru raziskovalnega projekta *Global Initiative against Transnational Organized Crime* z naslovom Organizirana korupcija se osredotočajo na problematiko finančnih preiskav. V sodelovanju s Katedro za informacijsko varnost se v okviru konferenc Pravo informacijske varnosti in informacijska varnost izvajajo pilotski projekti o preiskovanju digitalne organizirane kriminalitete. Bojan Dobovšek je v letu 2022 postal pridružen član Mednarodne akademije znanosti in umetnosti v Sarajevu, Bosna in Hercegovina.

Raziskovalno delo na področju kriminalistike je bilo usmerjeno tudi v preučevanje opredelitve in delitve kriminalistike, kriminalistike med teorijo in prakso, kriminalistično metodiko izbranih oblik kriminalitete (npr. spolne zlorabe otrok, trgovina z ljudmi, ponarejena zdravila) in nove metode poučevanja kriminalistike.

V letu 2017 so na Terminološki sekciji Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU začeli izdelavo Kriminalističnega terminološkega slovarja. Kriminalistični terminološki slovar bo obsegal okoli 1.500 terminov in bo poleg opredelitev vseboval tudi angleške ustreznike. Delovno skupino za pripravo

terminološkega slovarja sestavljajo poleg predstavnikov Katedre za kriminalistiko zaposleni Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, Nacionalnega forenzičnega laboratorija, Policije, Vrhovnega državnega tožilstva, Policijske akademije in Službe za prevajanje in lektoriranje ter informacijsko–knjižnično dejavnost Ministrstva za notranje zadeve.

5.4 Katedra za informacijsko varnost

Na Katedri za informacijsko varnost so redno zaposleni Igor Bernik, Blaž Markelj, Anže Mihelič in Simon Vrhovec, zunanja sodelavca sta Marko Holbl in Boštjan Kežmah. Na področju informacijske in kibernetske varnosti na katedri po temeljnem raziskovalnem projektu z naslovom »Varnost uporabnikov kibernetskega prostora – kriminološki, viktimološki, kriminalnoproventivni in pravni vidiki (2018–2020)«, ki so ga izvedli skupaj s Katedro za kriminologijo, nadgrajujejo dosedanja raziskovalna prizadevanja s temeljnim raziskovalnim projektom »e@ser – Varna uporaba pametnih naprav med starejšimi: nasproti na izobraževanju temelječi prevenciji kibernetske kriminalitete (2021–2024)« obenem pa širijo svoje znanje tudi na druga področja. Nadaljujejo razvoj informacijske varnosti s povezovanjem z drugimi institucijami oziroma skupnim izvajanjem projektov (npr. Secure Intelligent Methods for Advanced Recognition of Malware and Stegomalware s Fern Universität in Hagen; MIG@B – Modeliranje mednarodnih migrantskih tokov na Balkanu s Fakulteto za informacijske študije v Novem mestu; Ranljivost starejših občanov zaradi kibernetskih groženj: naproti sistematični podpori v kibernetskem prostoru s Fakulteto za vede o zdravju Univerze na Primorskem in Fakulteto za računalništvo in informatiko Univerze v Ljubljani). Člani katedre se lahko pohvalijo z odlično objavo v vrhunski reviji takoj po novem letu 2023 (Vrhovec idr., 2023). V času finalizacije pričujočega prispevka je predstojnik Katedre za informacijsko varnost izr. prof. dr. Blaž Markelj prejel priznanje Ambasador zasebnosti za leto 2022, ki ga podeljuje Informacijski pooblaščenec republike Slovenije (Informacijski pooblaščenec, 27. 1. 2023).

5.5 Katedra za pravo

Na Katedri za pravo so zaposleni trije sodelavci (Benjamin Flander, Lana Cvikel in Bojan Tičar) in en zunanji sodelavec (Miroslav Žaberl). V obdobju od novembra 2019 do aprila 2021 je bil v sodelovanju s Katedro za policijsko dejavnost in

varnostne vede izveden ciljni raziskovalni projekt »V5-1942 Učinkovitost sistemskega nadzora nad policijo na področju spoštovanja človekovih pravic ter zakonskih in strokovnih standardov policijskega dela«, ki sta ga sofinancirala ARRS in Ministrstvo za notranje zadeve. V okviru projekta je bila opravljena celovita analiza mehanizmov nadzora v policiji (notranji nadzor in notranjevarnostni postopki), resornega nadzora nad policijo v okviru Ministrstva za notranje zadeve (sistemski nadzor in mehanizem pritožbe zoper delo policistov) in nadzora, ki ga nad policijo izvajajo nekateri zunanji nadzorniki (Varuh človekovih pravic, Informacijski pooblaščenec, Računsko sodišče in nevladne organizacije). Izvedena je bila tudi primerjalna analiza ureditve nadzora nad policijo v izbranih državah (Italiji, Franciji, Kanadi in na Hrvaškem). Raziskovalno delo je bilo osredotočeno na oceno stanja in oblikovanje predlogov za optimizacijo sistema nadzora nad policijo. Rezultati ciljnega raziskovalnega projekta so bili predstavljeni na posvetu »Nadzor nad policijo – stanje in izzivi« (na dogodku z več kot sto udeleženci so s prispevki so sodelovali predstavniki nadzornikov in policije), v tematski številki revije *Varstvoslovje*, zborniku raziskovalnega dela študentov Fakultete za varnostne vede in Pravne fakultete Univerze v Mariboru ter na strokovno-znanstvenih konferencah v Sloveniji in tujini. Na Katedri za pravo raziskovalno delo na razvojno pomembnem področju pravnih okvirov za delovanje represivnih in varnostnih organov nadaljujejo tudi po zaključku ciljnega raziskovalnega projekta.

5.6 Katedra za družboslovje, humanistiko in metodologijo

Na Katedri za družboslovje, humanistiko in metodologijo so redno zaposleni Igor Areh, Aleš Bučar Ručman, Vanja Erčulj, Mojca Kompara Lukančič, Tinkara Pavšič Mrevlje in Ajda Šulc. Zunanji sodelavci so Matevž Bren, Miran Mitar, Boštjan Nedoh, Peter Umek in Bojan Zorec.

V obdobju po letu 2010 je bilo nekaj praktično uporabnih empiričnih študij s področja forenzične psihologije oziroma konkretnije preiskovalne psihologije, ki so bile objavljene v uglednih mednarodnih revijah. Gre za raziskave, povezane s točnostjo pričanja očitvidcev in načinov zasliševanja osumljencev kaznivih dejanj. Raziskave so bile izvedene v sodelovanju z raziskovalci iz Velike Britanije in ena med njimi tudi v sodelovanju s slovensko policijo (Praksa policijskega zasliševanja v Sloveniji, ang. *Police interrogation practice in Slovenia* (2015)). Z raziskavami so dobili vpogled v izvedbo slovenskih policijskih zaslišanj in informativnih razgovorov ter

prevod svetovno najbolj uveljavljenega protokola za intervjuvanje domnevno zlorabljenih otrok (NICHD). Po 2018 se je začelo tudi raziskovanje na področju psihološkega izvedenstva v Sloveniji, ki je ponudilo vpogled v prvo primerjavo načina dela psiholoških izvedencev v Sloveniji z načinom dela izvedencev v državah z razvito sodno psihologijo. Raziskava je nastala v sodelovanju z Vrhovnim sodiščem Republike Slovenije in opozorila na nekatere pomanjkljivosti izvedenskega dela ter pravosodju in izvedencem ponudila potencialne rešitve.

Raziskovalno delo je bilo osredotočeno tudi na vprašanja, ki jih pokriva sociologija odklonskosti. V ospredju so raziskave o prepletenosti mednarodnih migracij in kriminalitete, trgovine z ljudmi, položaja beguncev, nadzorstvene vloge formalnega in neformalnega družbenega nadzorstva v primeru mednarodnih migracij. Vzpostavljeno je tesno sodelovanje z Inštitutom za migracije in izseljenstvo, Znanstvenoraziskovalnim centrom Slovenske akademije znanosti in umetnosti in drugimi raziskovalnimi institucijami doma in v tujini. Dodatno je bilo raziskovanje osredotočeno na druge družbeno marginalizirane skupine, med katerimi so v ospredju invalidi. Na fakulteti je vse od 2015 dalje na tri leta izvedena raziskava o neupravičenem parkiranju na invalidskih parkirnih mestih, ki daje poseben vpogled v družbeno solidarnost. V obdobju 2019–2021 je bila temu dodana še raziskava o družbeni vključenosti invalidov, njihovi diskriminaciji in pravici do mobilnosti, leta 2022 pa je pod drobnogled vzeto vrstniško nasilje nad mladimi, ki imajo osebno izkušnjo z invalidnostjo. Prav vrstniško nasilje, ustrahovanje in tudi kibernetško nasilje predstavljajo del vsebin, ki jih raziskovalci UM FVV tudi naslavljajo in pri tem aktivno sodelujejo s slovensko policijo, EUCPN, Pedagoško fakulteto Univerze v Ljubljani in drugimi institucijami. Značilnost katedre je v povezovanju z drugimi katedrami, saj gre za splošne vsebine, ki so uporabne pri vseh vrstah raziskovanja na področju varstvoslovja in širše.

6 Sklepne misli – trajnostni razvoj na področju raziskovalne dejavnosti

Za raziskovanje je treba zagotoviti trajnost delovanja na področjih, ki jih razvija fakulteta. Mladi in nadobudni sodelavci, ki so od začetka devetdesetih let vztrajali vse do danes in so bili vsa leta nosilci razvoja na različnih področjih, so Bojan Dobovšek (1992–2014, 2018–), Gorazd Meško (1992–), Andrej Sotlar (1993–), Branko Lobnikar (1994–2022). Kasneje so se jim pridružili še Igor Areh (2004), Aleš Bučar Ručman (2004), Bojan Tičar (2005), Danijela Frangež (2007), Igor Bernik

(2008), Katja Eman (2008), Tinkara Pavšič Mrevlje (2009), Maja Modic (2010), in Blaž Markelj (2010), v zadnjem obdobju pa še Boštjan Slak (2013), Simon Vrhovec (2014), Rok Hacin (2014), Kaja Prislan (2015), Miha Dvojmoč (2015), Lana Cvinkl (2017), Anže Mihelič (2018), Mojca Kompara Lukančič (2019), Vanja Erčulj (2018), Iza Kokoravec (2020) in Ajda Šulc (2021), ki v različnem obsegu sodelujejo pri razvoju raziskovalnega dela. Prepričan sem, da je raziskovalna dejavnost po tridesetih letih intenzivnega razvoja, umeščanja v nacionalni in mednarodni raziskovalni prostor na dobri poti tudi v prihodnosti s kakovostnim kadrom in raznolikimi temami s področja razumevanja odklonskosti in viktimizacij, varnosti, varovanja, nadzorovanja, preprečevanja in omejevanja ter preiskovanja kriminalitete. Za zaključek je treba omeniti tudi članstvo v uredniških odborih in uredništvu mednarodnih kriminoloških revij, pri čemer poleg urejanja Revije za kriminalistiko in kriminologijo izstopajo še *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, *International Criminology*, *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling*, *Policing: An International Journal* in *European Journal on Criminal Policy and Research*. Ne nazadnje tudi fakultetna revija *Varstvoslovje* izhaja dvakrat na leto v angleškem jeziku.

Razvoj raziskovanja in raziskovalnega kadra v zadnjih desetih letih kaže na velik korak naprej. Če primerjamo začetke raziskovanja, pionirske projekte na področju splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite in policijske dejavnosti v osemdesetih letih, ki so vsebovali predvsem pravne analize, obravnavo tematik s področja varnosti, kriminalistike in kriminologije v magistrskih in doktorskih disertacijah zaposlenih in jih primerjamo z raziskovalnimi dosežki v zadnjih desetih letih, ugotovimo, da je bilo nekoč raziskovanja manj in je to bolj služilo praksi in kreiranju politik. V sedanjem času se ta tradicija nadaljuje predvsem s ciljnim raziskovalnimi in tržnimi projekti, po drugi strani pa je raziskovanje vse bolj usmerjeno v mednarodno, regionalno in predvsem evropsko okolje. UM FVV se je v letu 2022 pridružila raziskovalcem Univerze v Mariboru na področju pilotnih projektov zelenega in odprnega prehoda v Družbo 5.0 (Univerza v Mariboru, 2022).

Ključni napredek na področju raziskovanja so študije, ki smo jih zastavili tako, da iz presečnih študij (naj omenim le tiste, kjer imamo že vsaj dve zbiranji podatkov v različnih obdobjih – varnost v lokalnih skupnostih, strah pred kriminaliteto, legitimnost in samozaznave legitimnosti varnostnega osebja, ocena kompetentnosti

in izobraževanje zaporskega osebja) nastajajo že sledilne študije, ki bodo omogočile ustvarjanje teorij in prispevale, glede na tematiko, k primerjalni kriminologiji in razvoju varstvoslovja kot mladi multi- in interdisciplinarni znanosti o dojemanju, zaznavanju in razumevanju varnosti, načinih zagotavljanja varnosti ter kritičnem pogledu na varnost v družbi. Poleg tega so za trajnostni razvoj raziskovalne dejavnosti pomembne tudi znanstvene konference v organizaciji UM FVV, ki omogočajo povezovanje z raziskovalci in prakso. Na spletni strani Inštituta za varstvoslovje so predstavljene konference, ki jih tradicionalno organizira fakulteta (Dnevi varstvoslovja, *Criminal Justice and Security in Central and Eastern Europe*, *European multidisciplinary cybersecurity conference*, Informacijska varnost: zaupanje v človeka in tehnologijo in posvet s področja kriminalističnega preiskovanja). Ne nazadnje pa tudi raziskovalci v okviru programske skupine Varnost v lokalnih skupnostih od leta 2015 dalje organizirajo letne nacionalne konference s področja zagotavljanja varnosti v lokalnih skupnostih in s tem združujejo teorijo s prakso v slovenskem okolju.

Opomba

Prispevek je bil predhodno objavljen v Reviji za kriminalistiko in kriminologijo, letn. 74, št. 1 in je v publikaciji *Razvoj varstvoslovja – petdeset let raziskovalne in pedagoške dejavnosti Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru (1973–2023)* objavljen z dovoljenjem urednika Revije za kriminalistiko in kriminologijo g. Davida Antoloviča, ker pomembno prispeva k celostni predstavitvi razvoja Fakultete za varnostne vede in je izhodišče za predstavitve raziskovalnega dela kateder, ki so predstavljene v nadaljnjih prispevkih. Prispevek je bil zaključen v januarju 2023, zato ne vsebuje informacij o obdobju po tem času, ki pa so vključene v nadaljnja poglavja, ki predstavljajo delo na posamičnih področjih dela fakultete.

Literatura

- Association of Doctoral Programs in Criminology and Criminal Justice. (n. d.). *Member directory*.
<http://www.adpccj.com/>
- Bernik, I. (2014). *Cybercrime and cyberwarfare*. Wiley.
- Bučar Ručman, A. (2013). *Migracije in kriminaliteta* [Doktorska disertacija]. Filozofska fakulteta.
- Bučar Ručman, A. (2014). *Migracije in kriminaliteta: pogled čez meje stereotipov in predsodkov*. Založba ZRC SAZU.
- Ceccato, V. in Meško, G. (2021). Special issue: Crime, fear of crime and environmental harm in rural areas. *International Criminology*, 1(3), 175–177.
- Dobovšek, B. (1997). *Organizirani kriminal*. Unigraf.
- Dobovšek, B. (2008). Economic organized crime networks in emerging democracies. *International Journal of Social Economics*, 35(9/10), 679–690.
- Dvoršek, A. (2001). *Kriminalistična strategija*. Visoka policijsko-varnostna šola.
- Eman, K. (2012). *Crimes against the environment – Comparative criminology and criminal justice perspectives* [Doktorska disertacija]. Fakulteta za varnostne vede.
- Eman, K. in Hacin, R. (2021). *Uvod v kartiranje kriminalitete*. Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba.

- Eman, K. in Meško, G. (2014). *Environmental crime and criminology: Crime phenomena and development of a green criminology in Slovenia*. Scholar's Press.
- Eman, K., Meško, G., Segato, L. in Migliorini, M. (ur.). (2020). *Water, governance, and crime issues*. Springer.
- Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru. (n. d. a.). *Inštitut za varstvoslovje*.
<https://www.fvv.um.si/vstopna-stran/raziskovalna-dejavnost/institut-za-varstvoslovje/>
- Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru. (n. d. b.). *Katedre*. <https://www.fvv.um.si/vstopna-stran/o-fakulteti/organiziranost/katedre/>
- GERN. (2018). *6th GERN Summer School on Challenges of Comparative Criminological Research*.
<https://www.fvv.um.si/SummerSchool/>
- Hacin, R. (2018). *Comparison of self-legitimacy of the prison staff and prisoner's perceptions of prison staff legitimacy* [Doktorska disertacija]. Fakulteta za varnostne vede.
- Hacin, R. in Meško, G. (2020). *The dual nature of legitimacy in the prison environment: An inquiry in Slovenian prisons*. Springer.
- Hacin, R., Meško, G. in Eman, K. (2022a). *Profesionalne kompetence zaporskih delavcev in odnosi v zavodih za prestajanje kazni zaporu: raziskovalno poročilo*. Fakulteta za varnostne vede, Univerza v Mariboru.
- Hacin, R., Meško, G., Aebi, M. F. in Flander, B. (2022b). From apparent unity to diversity: Penal policies of (former) Yugoslav republics. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, 30(3-4), 329–354.
- Harkness, A., Peterson, J. R., Bowden, M., Pedersen, C. in Donnermeyer, J. (ur.). (2022). *The encyclopedia of rural crime*. Bristol University Press.
- Informacijski pooblaščenec (27. 1. 2023). *Dogodek Informacijskega pooblaščenca ob dnevu varstva osebnih podatkov*. <https://www.ip-rs.si/novice/dogodek-informacijskega-poobla%C5%A1%C4%8Denca-ob-evropskem-dnevu-varstva-osebnih-podatkov>
- Jeglič, P. (1993). S skupnimi napor. V M. Vršec (ur.), *Kronika šole z bibliografijo – 1973–1993* (str. 13–14). Višja šola za notranje zadeve.
- Jere, M. (2013). *Police officers' and citizens' attitudes toward the provision of safety/ security in local communities in Slovenia* [Doktorska disertacija]. Fakulteta za varnostne vede.
- Karstedt, S. (2009). *Summer school of the EU/ Australia cooperation programme: "Governance and security: challenges to policing in the 21st century (2006–2009)*. Keele University.
- Krunić, Z. (1997). *Strategije posrednega nastopanja: način uresničevanja agresivnih političnih ciljev brez uporabe oboroženega nasilja*. Unigraf.
- Luberto, S., Meško, G., Bučar Ručman, A., Umek, P., Areh, I., Kotnik, S. in Kos, U. (2006). *Načini soočanja ženske z zalezovanjem – priročnik za žrtve in strokovnjake – projekt Daphne 04-1/091/W*. Research Group on Stalking.
- Markelj, B. (2014). *Grožnje informacijski varnosti pri rabi mobilnih naprav* [Doktorska disertacija]. Fakulteta za varnostne vede.
- Maskaly, J., Kutnjak Ivković, S., Liu, Y., Prislán, K. in Lobnikar, B. (2023). Testing the four policing models: what do the post-socialist "customers" prefer? V S. Kutnjak Ivković, J. Maskály, C. M. Donner, I. Cajner Mraović in D. K. Das (ur.), *Exploring contemporary police challenges: A global perspective* (str. 235–248). Routledge.
- Meško, G. (1997). *Družinske vezi na zatožni klopi?: o kriminalnem žuljenjskem stilu in o moči in nemoči obravnavanja kriminalnih prestopnikov*. Educy.
- Meško, G. (2002). *Osnove preprečevanja kriminalitetne*. Visoka policijsko-varnostna šola.
- Meško, G. (2020). *Inštitut za varstvoslovje – prvih 15 let* [Predstavitev]. <https://www.fvv.um.si/wp-content/uploads/2021/02/IV-15-let-Mes%C5%8Cko-28.1.2020.pdf>
- Meško, G. in Eman, K. (2022). Case study: Metal rods in corn – When personal resentment exceeds all limits of normal. V R. Hale in A. Harkness (ur.), *Rural victims of crime: Representations, realities and responses*. Routledge.
- Meško, G. in Farrall, S. (1999). The social psychology of the fear of crime: a comparison of Slovenian, Scottish and Dutch local crime surveys. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 35(2), 151–159.

- Meško, G. in Fields, C. B. (2011). Introduction: Penology and penal practice in Slovenia. *The Prison Journal*, 91(4), 395–397.
- Meško, G. in Fields, C. B. (ur.). (2009). Policing in Central and Eastern Europe, and beyond: Contemporary issues in social control. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 32(3), 413–414.
- Meško, G. in Hacin, R. (2023). Self-legitimacy of police officers in urban and rural environments. V S. Kutnjak Ivković, J. Maskály, C. M. Donner, I. Cajner Mraović in D. K. Das (ur.), *Exploring contemporary police challenges: A global perspective* (str. 61–72). Routledge.
- Meško, G. in Klemenčič, G. (2008). Rebuilding legitimacy and police professionalism in an emerging democracy: The Slovenian experience. V T. Tyler (ur.), *Legitimacy and criminal justice: International perspectives* (str. 84–114). Russell Sage Foundation.
- Meško, G. in Kokoravec, I. (2022). COVID-19, crime and social control in Slovenia. V D. Siegel, A. Dobryninas in S. Becucci (ur.), *COVID-19, society and crime in Europe* (str. 81–98). Springer.
- Meško, G. in Kury, H. (ur.). (2009). *Crime policy, crime control and crime prevention – Slovenian perspectives*. Tipografija.
- Meško, G. in Tankebe, J. (ur.). (2015). *Trust and legitimacy in criminal justice: European perspectives*. Springer.
- Meško, G., Cockcroft, T., Crawford, A. in Lemaitre, A. (ur.). (2009). *Crime, media and fear of crime*. Tipografija.
- Meško, G., Dimitrijević, D. in Fields, C. B. (ur.). (2011). *Understanding and managing threats to the environment in South Eastern Europe*. Springer.
- Meško, G., Eman, K. in Hacin, R. (2023). Crime mapping in crime analysis: The developments in the past two decades. V G. Markarian, R. Karlovic, H. Nitsch in K. Chandramouli (ur.), *Security technologies and social implications* (str. 222–246). Wiley.
- Meško, G., Fields, C., Lobnikar, B. in Sotlar, A. (2013a). *Handbook on policing in Central and Eastern Europe*. Springer.
- Meško, G., Lukša, K., Helbel, P., Eigner, M. in Rančigaj, K. (2005). *Challenges for better work conditions in prisons in Slovenia: Prison staff perspectives* [Predstavitev prispevka]. XVI World Congress of Criminology, August 7th to 11th, 2005, University of Pennsylvania, Philadelphia, USA.
- Meško, G., Sotlar, A., Lobnikar, B., Jere, M. in Tominc, B. (2012). *Občutek ogroženosti in vloga policije pri zagotavljanju varnosti na lokalni ravni: CRP(V5-1038 A): poročilo ciljnega raziskovalnega projekta*. Fakulteta za varnostne vede.
- Meško, G., South, N. in White, R. D. (2013b). Editors' introduction. *Crime, Law and Social Change: An International Journal*, 59(3), 249–250.
- Pirnat, U. (2021). *Oblike, vzroki in odzivi na kriminaliteto v urbanih lokalnih skupnostih* [Doktorska disertacija]. Fakulteta za varnostne vede.
- Prislan, K. (2016). *Večriterijski model učinkovitosti informacijske varnosti v organizacijah* [Doktorska disertacija]. Fakulteta za varnostne vede.
- Programska skupina Varnost v lokalnih skupnostih (2015–2018). (n. d.). *O programski skupini*. <https://www.fvv.um.si/programskaskupina/o-skupini.html>
- Programska skupina Varnost v lokalnih skupnostih (2019–2024). (n. d.). *Programska skupina Varnost v Lokalnih skupnostih – primerjava ruralnih in urbanih okolij*. <https://www.fvv.um.si/psvsl/>
- Referat Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru. (2022). *Doktorski študij – uspešni zagovori doktorskih disertacij od 2011 dalje*. Fakulteta za varnostne vede.
- Reisig, M. D. in Meško, G. (2009). Procedural justice, legitimacy, and prisoner misconduct. *Psychology, Crime & Law*, 15(1), 41–59.
- Sotlar, A. (2007). *Policija in zasebnovarnostna podjetja v procesu zagotavljanja notranje varnosti Republike Slovenije* [Doktorska disertacija]. Fakulteta za družbene vede.
- Univerza v Mariboru. (2022). *Pilotni projekti Univerze v Mariboru za zelen in odporen prehod v Družbo 5.0*. <https://www.um.si/objava/pilotni-projekti-univerze-v-mariboru-za-zelen-in-odporen-prehod-v/>

- Vrhovec, S., Bernik, I. in Markelj, B. (2023). Explaining information seeking intentions: Insights from a Slovenian social engineering awareness campaign. *Computer & Security*, 125, št. članka 103038. <https://doi.org/10.1016/j.cose.2022.103038>
- Vršec, M. (ur.). (1993). *Kronika šole z bibliografijo – 1973–1993*. Višja šola za notranje zadeve.
- Weisheit, R., Peterson, J. R. in Pytlarz, A. (ur.). (2022). *Research methods for rural criminologists*. Routledge.